

...eng märe iſt in hac una in dem.

...var. ſz no totar pſat in dem

XXX.
DISPUTATIO IURIDICA

De
TESTAMENTA-
RIA HEREDITATE CER-
TIS QVIBVSDAM QVAESTIO-
NIBUS EXPLICATA:

Quam

C. D. & A. C.

*Permissu & autoritate Nobiliss. atq. Ampliss.
Facultatis Iuridicæ in inchoatâ Ienen-*
sium Academiâ,

SUB PRÆSIDIO

Clarissimæ & Doctissimæ Viri

DN. IACOBI CRAMERI

I. V. CANDID.

Ventilandam proponit

IOHANNES MULLER
CIZENSIS.

Ad diem 19. Augusti: hora & loco consuetis.

J E N Æ

Ex Calcographico Tobia Steinmanni,
Anno c1o 1o c111.

emg mare qle en hac uoca mden

par. d no 1001r pfoa curm 100

xxx

TESTAMENTUM
SACRATISSIMUM
SACRAMENTUM

DI. JACOBUS CRAMERUS
LEONARDUS

lu
r
e
D
q
lu
H
m
ab
ti
pl
pu
C
ri
re
ve
ad
di
Fe
S.
&
rub

Quæstio. I.

Vnde dicta est hereditas?

VHac de re varii variè sentiunt. Nonnulli enim putant heredem dictum esse ab **HÆREO**, quasi hærens, quia hæres iuri universo defuncti, & actionibus hæret, ut loquitur Ulpianus in l. 13. D. ad Trebell: aut quia Ius illud ad eò inhæreat, ut nunquam ossa acquirentis deserat §. restituta de fideicom: hered: Hottom: in §. fin: en: 3. de hered: qualit: & disse: Goëdd. ad l. 24. n. 3. D. de V. S. Quidam ab **HÆRA** deducunt heredem, quod terram significat. Hinc heredium Varroni agellus est, qui heredem sequebatur. Alij hereditatem ab **HÆRISCO**, quod divido significat, descendere existimant. Isidorus ab **ÆRE** l: 9. Etymol. c. 5. Alij deniq; ab **HERO**; quæ sententia nobis potissima videtur. Rationes sunt. *I.* Quia hereditatis vocabulum per simplex **E** scribitur, & ita perpetuò in *ms* Florentinis scriptum esse, annotat Petr. Victor. in castigationibus ad Cic. quemadmodum etiam ita in vulgaribus exemplaribus scriptum reperitur. *II.* Quia heres à quo hereditas, ab hero, id est, domino, appellatur, siquidem veteres pro dominis heredes accipiebant, etiam vivis adhuc parentibus, §. 2. & fin. Inst. de hered. qual. & differ. litem Mela scribit, §. legis autem, ff. ad l. Aquil. Fest lib. 8. VVes. ad rubr. Instit. de hered. instit. n. 1. & §. 3. n. 5. de hered. qual. & differ. Cuiac. lib. 5. obs. c. 10. & Borch. in tract. de gradib. pag. 142. & 143. & in rubr. inst. de hered. quæ ab intest. def.

A

Quæ-

Quæstio II.

Vtrum hereditas sit ipsa pecunia seu res hereditaria, an verò ius seu titulus, ob quem quis succedere alicui potest?

Hereditas in l. nihil aliud. 24. ff. de V. S. & l. hereditas 62. ff. de R. D. definitur successio in universum ius, quod defunctus habuit, ubi per successionem intelligimus non ipsam pecuniam, vel rem hereditariam, ut Cic. in Topic. & Senec. lib. 6. de benefic. c. 5. quos sequitur Alc. in d. l. 24. nec ius, quod interim succedit in locum defuncti, donec adeatur, ut Bart. las. Castr. & communis Dd. schola ad rabr. de acquir. hered. sed causam acquirendi dominij, quæ etiam post additionem hereditatis durat, ut rectè sentit Gædd. ad d. l. 24. n. 3. & Dn. Hoffm. p. m. in d. l. 62. Quorum sententia firmissimis nititur hisce fundamentis: *I.* Quia hereditas refertur inter modos acquirendi dominij, §. fin. inst. per quas person. cuique acquir. hi autem modi longè differunt ab ipsis rebus acquirendis, *II.* Quia hereditas demonstrat universitatem quandam, ac jus successionis, non res singulas, l. bonorum. 208. de V. S. & iuris nomen est, l. 3. §. hereditatis ff. de bon. poss. l. hereditatis, l. 19. de V. S. & in iure consistit, ut est in tit. inst. de reb. corp. & incorpor. & sine ullo corpore iuris intellectum habet l. hereditas de petit. her. quia sunt plerunque hereditates sine corpore, ut quæ consistunt in iuribus. Cuiac. ad d. l. 62. *III.* Quia definitur successio in d. l. 24. & d. l. 62. quæ est dictio *Verbalis.* Dictio autem verbalis apud Iurisconsultos non rem ipsam, ut apud Grammaticos, sed iura demonstrare solet, ut patet ex voce possessionis, usucapionis, obligationis, stipulationis, & actionis; quæ omnes sunt dictiones verbales, & tamen non rem ipsam, sed ius de rebus constitutum significant, ut patet ex l. 3. de bon. poss. l. hereditatis appellatio de V. S. l. 3. de usucap. tit. inst. de reb. corpor. & §. 1. inst. de act.

act. Borch. in tract. de grad. sub rubr. unde hered. pag. 142. *IV.* Quia res ipsa dividi possunt. tot tit. si pars hered. pet. Sed hereditas, cum quiddam incorporale sit, d. tit. de reb. corpor. dividi non potest, nec unquam pro diviso iure possideri potest, l. Pomponius, §. fin. ff. de V. S. V. Vel. in *noe.* n. 6. de petit. hered. *V.* Quia hereditas, & bonorum possessio comparantur in l. 3. ff. de bon. poss. At bonorum possessio, ius successionis est, l. bonorum appellatio. ff. de V. S. & iuris nomen, l. hereditatis appellatio. ff. de V. S. Unde etiam ius persequendi & retinendi patrimonij definitur, d. l. 3. Ergo & hereditas ius erit. Denique, Quia res in hereditate existentes, desinunt esse defuncti per additionem, nec amplius eius personam representant, l. 55. §. 1. de leg. 2. l. pecuniæ, §. 1. l. 119. de V. S. hereditas autem ipsa manet etiam post aditas hereditarias res, & continuatur in heredem l. fin. C. de hered. inst. Unde etiam ex illa ipsa causa, illas post additionem vindicare, aut perire possumus. l. 23. ff. de R. V. l. 7. C. de pet. hered. Gædd. ad d. l. 24. n. 13. Merito igitur ex plodendi sunt insulsi Philolophi, & Alc. aliàs doctissimus.

Quæstio III.

An divisio hereditatis in testamentariam & legitimam sit perfecta, & sufficiens?

Affirmamus his ex fundamentis: l. 1. 3. §. de illo quæritur, ff. pro soc. l. 1. ff. de petit. hered. l. 6. §. 1. Quæ in fraud. cred. & l. obvenire 13. ff. de V. S. *II.* Quia tantum duæ sunt causæ, ex quibus hereditas deferretur, nimirum testamentum, & lex §. fin. instit. per quas pers. cuiq. acquir. Defertur quidem & testamentaria ex lege, quia l. 12. tab. testamentarias hereditates confirmat, d. l. obvenire de V. S. his verbis: Patertam. uti super pecuniâ tutelæve rei suæ legassit, ita ius esto, Vip. in fragm. tit. 11. Nov. 22. §. 1. de leg. Falc. V. Vel. ad rubr. tit. instit. de hered. quæ ab intest. defer. ideo etiam interdum legitima dicitur, l. 130.

de V.S. non tamen immediatè, ut legitima, sed mediatè per hominis nimirum testamentum, defertur; unde etiam illa improprie, hæc proprie legitima dicitur. V. Ves. ad d. rubr. Ex quo liquet, hereditatem pactis & stipulationibus neque dari, neque adimi posse. Pacta enim & conventiones de futura hereditate & successione nullius sunt momenti, cum adimant liberam facultatem testandi, & inducant votum captandæ mortis alterius, l. pactum, quod dotali, C. de pact. l. 3. C. de collat. l. cum donationis in fin. C. de transact. l. siquidem, §. illud etiam sancimus. C. de inoffic. test. l. ult. ff. de suis & legit. & l. stipulatio hoc modo. ff. de V. O. Borch. in tract. de gradib. pag. 150. & seqq. Vide Zafium in tract. feud. p. 6. n. 19. 20. 21. & 22.

Quæstio IV.

Quæritur anxie inter nostros, unde testamentum sit dictum?

Nos simpliciter respondemus, testamentum dictum esse à testatione mentis, ut patet ex princ. Inst. h. t. Jurisconsultis enim vocabulum testamenti duplex, iunctum, seu compositum est, ut Borch. ad d. pr. annotat, & concinnè, rectèque ex testatione & mente componitur, quod vera nihil aliud sit, quam mentis testatio, ut ait V. Ves. in d. pr. n. 2. Quam nominis notationem Gell. lib. 6. Noct. Attic. c. 12 & Laurent. Valla lib. 6. Eleg. ling. lati c. 36. valdè exagitant, sed immeritò. Meminisse enim debuerant, Jurisconsultos in nominum notationibus, non tam spectare verba, quam rem ipsam, non tam derivationem, quæ Grammaticè ex verbis, quam eam, quæ iuridicè ex re ipsa fumatur, ut docet Magnif. vir Du. Nicol. Reusn. in Tract. de iure testam. p. 1. c. 7. n. 17. Præceptor meus perpetuò observandus, & Vult. ad tit. de testam. ordin. pag. mihi 82. Semper enim student nomina rebus congruentia facere, §. pen. Inst. de donat. ut apparet ex aliorum nominum apud Jurisconsultos derivatione, velut

veluti donatio dicta est à dono, quasi doni datio, l. 35.
§. donatio ff. de don. mert. ca. Et novatio à novo, & nova obligatione, l. 1. de Novat. damnatio ab ademptio-
ne, & quasi diminutione patrimonij, l. 3. de dam. in-
fect. &c. Et in hoc ipso Iurisconsulti imitantur Stoicos,
qui licentiores ac propemodum inepti in deducendis
nominum originibus fuerunt, ut inquit Cuiac. lib. 11.
obl. c. 37. & Borch. ad d. pr. h. t. Sic Cicero alibi, oppi-
dum, inquit, ut imiter ineptias Stoicorum, inde dictum,
quod opem daret.

Quaestio V.

*Uterius contenditur, an sub nominis testamenti
derivatione Imp. in pr. h. t. simul etiam de-
finitionem rei breviter complecti voluerit?*

Affirmantibus calculum adijcimus cum V. vel. in
d. pr. n. 3. quod & Theophilo placet in d. pr. quod pro-
bari potest: I. Quia in d. pr. non simpliciter dicitur,
quod testamentum appelletur ex testatione, &
mente, sed quod sit testatio mentis: Vocabulum autem
SIT non nominis tantum, sed potissimum rei
definitionem denotat; & saepenumero sub notatione
nominis vera continetur definitio rei, ut videre licet
prae reliquis in notatione Dialectices. II. Quia verisimile
non est, Iustinianum in hac amplissima, pulcherrima,
& utilissima materia Testamentaria voluisse
omittere testamenti definitionem; quod tamen Vult.
non veretur affirmare, & inculcare Tribonianum, quasi
ipsum incuria sit omisa, quod neutiquam probamus,
cum id optime in d. princ. definierit. Quod III. loco
hinc apparet. Etsi enim variae sunt significationes vocabuli
Testari, ita, ut interdum significet vehementer aliquid
affirmare; interdum testibus adhibitis declarare, &
denunciare per l. curent. ff. de testib. tamen proprie,
& quidem hic pro subiecta materia per excellentiam
denotat testamentum facere, totumque illum actum,
scu declarationem ultimae voluntatis coram testibus
solenn-

solenniter factam, per l. 2. 4. in fin. §. 11. & passim in tit. ff. qui testam. fac. poss. VVet. in d. princ. n. 6. per l. 20. §. Et veteres, d. r. ubi testamentum vocatur contestatio suprema. Dissent. Vultei ad tit. Inst. de ordin. test.

Quæstio VI.

Vtrum etiam testamentum rectè definiatur voluntatis nostræ iusta sententia?

Maximè. Ita enim Modestinus Ictus illud finit in l. 1. ff. qui testam. fac. poss. cum quâ definitione convenit illa Vlpiani in fragm. tit. 20. ubi dicitur: testamentum est mentis nostræ iusta contestatio, in id solenniter facta, ut post mortem valeat. Per iustam enim sententiam in d. l. 1. intelligimus solennem, & integram, & secundum leges conformatam sententiam, propter d. tit. 20. & l. 4. ff. Qui test. fac. poss. Quæ interpretatio placet Viglio, Myns. Schneid. sub rubr. Quid sit testamentum. VVet. in pr. n. 7. h. t. & Dn. Reusn. p. 1. c. 8. n. 1. & n. 24. Sed aliis displicet, quia si per iustam sententiam intelligimus solennem, ex illa definitione excluderetur Testamentum militis, quod fit sine solennitatibus iuris: Vnde etiam Viglius ad rubr. de testam. milit. n. 1. id disertè excludit; Et Connan. lib. 9. com. iur. civil. c. 1. iustum quidem illud esse dicit, sed non solenne, quia lege in eo nulla solennia requirantur. Propterea Vultei ad tit. Inst. de ordinand. testam. hanc interpretationem rejicit, & per iustam sententiam intelligit eam; quæ 1. est secundum æquitatem, 2. secundum leges. Verùm ignorandum non est, quòd etiam in testamento militari solennitas intervenire debeat, adeoque solenne dici possit, Ad solennitates enim non modò referuntur testes: sed etiam heredis institutio, l. 1. in fin. ff. de vulg. & ibi Gothofr. quæ etiam in militis testamento requiritur. Vnde etiam à Dd. testamentum militis non vocatur, non solenne, sed minus solenne.

Quæstio

Quæstio VII.

Hic etiam quæri solet, an testamentum coactè factum, ipso iure sit nullum?

Affir. I. Quia testamentum definitur iusta nostra voluntatis sententia in d. l. i. Sed testamentum, quod coactè factum est, atque ad suggestionem alterius, nostra sententia dici nequit, cum sub sit Falsitas; sed potius eius esse videtur testamentum dicendum, qui testatorem ad testandum coëgit. II. Quia iste actus est iniustus, & illegitimus, cum per illum aliis, ad quos iustè hereditas aliàs pertineret, hereditas auferatur contra l. id quod nostrum, ff. de R. I. III. Quia in testamentis omninò requiritur voluntas liberrima, & spontanea, l. i. C. de SS. EE. l. 12. in fin. ff. de leg. 1. IV. Quia testamentum non debet pendere ex alterius arbitrio, l. 32. l. 70. ff. de hered. instit. V. Vel, in m. 22. n. 8. h. t. V. Quia matrimonium metu contractum ipso iure nullum est, c. veniens, c. cum locum de spons. Erit igitur etiam testamentum, cum sit matrimonio favorabilius. Nec audiendi, qui dicunt in matrimonio maiorem requiri libertatem, quàm in testamento: id enim negamus. I. Quia matrimonium spe lucri contractum est validum, l. 71. in pr. ff. de condit. & demonstr. quod tamen secus est in testamentis, cum ab alterius arbitrio pendere non debeat, ut dictum. II. Matrimonium restringi potest ad certum genus personarum, quod secus est in testamentis, ubi requiritur plenissima libertas, d. l. i. Vltimò, quia testamentum est nullum, si testes fuerunt coacti ad testificandum, & signandum, l. 20. §. fin. ff. h. t. Ergò multò magis irritum erit, si testator fuerit coactus. Et hæc sententia firmata est constit. Elect. 5. p. 3. ibi: *Durch welche er mit harten Worten/ oder vngesümmen anhalten zu testiren gebracht worden.* Pauschman lib. 2, quæst. iur. controv. q. 22.

B

Quæst.

Quæstio VIII.

*Non minùs etiam dubitatur, an hoc casu cogenti,
ut indigno à fisco hereditas auferatur, an ad
successores ab intestato pertineat?*

Dicimus, eam pertinere ad successores legiti-
mos non ad fiscum. I. per l. pen. C. de leg. ubi si quis
fraudem committit, ut alteri noceat, tunc non appli-
catur fisco, sed illi personæ, contra quam fraus est com-
missa. Nemo enim alterius factio debet prægravari, l.
unic. C. ut null. ex vican. nec alteri per alterum iniqua
conditio inferri debet; & id, quod nostrum est, sine
factio nostro ad alium transferri non debeat, Quod fieret,
si fisco per fraudem locus foret ad exclusionem
tertii. II. Quàm diu spes est testamentariæ successio-
ni, ab intestato locus esse nequit, l. 89. ff. de R. l. Ergò
si nullum testamentum adest, ut in nostro casu, quem-
admodum ex præced. thesi constat, proximi agnati
succedunt ab intestato. Novell. 118. c. 3. Denique licet
coactor se fecerit indignum hereditate; non tamen
statim concludendum est, fiscum succedere, l. 2. §. fra-
tris autem ff. si quis aliquem test. prohib. æquitas enim
requirit, ut fiscus saltem hoc auferat, quantum sibi abs-
que præiudicio tertii ob delictum licet. Restrigitur
tamen hæc sententia, si cogens alioquin fuisset ab in-
testato proximior, adeoq; totus, etiamsi testamentum
nullū adfuisset, successisset, vel etiam in æquali cum ali-
is successione gradu existeret; tum enim tota heredi-
tas, vel portio tantum cogentis fisco applicanda venit,
l. si scriptis 19. ff. de his, quæ, ut indign. l. 1. in pr. l. 2. §.
fratris. ff. si quis aliq. test. prohib. n. 1. & 2. C. eod.
V. Ves. d. t. si quis aliq. test. prohib. n. 1. & 2. Iul. Clar. lib. 5.
recept. sent. q. 79. vers. fin. & alij plurimi, quos refert &
sequitur Paulschm. d. q. 22. n. 20. & seqq.

Quæstio IX.

*Non etiam convenit inter Dd. an testamentum sit
iuris gentium, an verò iuris civilis?*

No

Nos litem ita componimus, statuentes, testamentum esse iuris gentium origine inspecta, iuris autem civilis, quoad formam, nomina, & solemnitates. Antiquissimis enim temporibus simplicissima, & liberrima testandi ratio in usu habita fuit sine ullis solemnitatibus ut apparet ex l. 12. tab. quâ ita cautum fuit: *Vri quog rei suæ legâssit, ita ius esto.* l. 120. de V. S. Cuius deinde legis licentia & libertas naturalis multipliciter per leges latas coangustata, & suis solemnitatibus determinata est, quarum legum catalogum solidè enumerat. Dn. Reuln, d. p. r. c. 5. n. 17. & seqq. ubi idem nobiscum sentit, sicut etiam VVes, in *no. n. 8.* h. r. Dissentit Porcius in §. sed prædicta h. r. docens, testamentum etiam quoad originem esse iuris civilis & positivi: Item Valquius lib. r. de success. §. 1. n. 5. & 9. statuens testamentum origine esse iuris civilis, sed approbatione iuris gentium, quemadmodum Emphyteutis, quorum sententia meritò reprobanda.

Quæstio X.

Sic etiam disceptatur, an testamenti factio sit iuris publici, an privati?

Concludimus, eam non privati, sed publici iuris esse per expressum textum, l. 3. h. r. Ius enim faciendî testamenti non nisi iure publico, & à legibus tribuitur, non autem voluntate privatorum, ut d. l. 3. interpretatur Cuiac. ad d. l. 3. Hinc etiam pater, ut maximè velit, non potest filio concedere testamenti factionem l. 6. ff. Qui test. fac. poss. & princ. inst. Quibus non est perm. fac. test. cum ius publicum requiratur, ut is, qui testatur, sit liber & paterfamiliâs. Dissentit iacob. Rævard. lib. 5. var. resol. c. 12. maximè hanc ob causam, quia putat Tribonianum deceptum fuisse, in d. l. 3. abbreviaturis, seu notis. Ibi enim ita scriptum fuisse antumat: *Testamenti factio N. P. sed P. I. est.* Cum itaque debuisset sic vertere: *Testamenti factio non publici, sed privati iuris est: ipse sic vertit: Testamenti factio non privati, sed publici iuris est.*

Ius enim publicum nihil aliud est, quam quod ad statum Reipublicæ Romanæ spectat. §. ult. inst. de iust. & iur. l. 1. §. 1. ff. eo. Sed testamenti factio utilitatem singulorum spectat, ut ius privatum. Sed hic responsio est facilis. Publicum enim in iure nostro dupliciter dicitur: I. Vocatur publicum, quòd statum Reipub. Rom. spectat. II. Quòd quidem singulorum utilitatem concernit; à iure tamen publico ita dependet, ne fit in potestate privatorum, nisi ipsa à legibus sit concessum, quomodo testamentum publicum dicitur in d. l. 3.

Quæstio XI.

An testamentum rectè dividatur in iustum & iniustum?

Concedimus I. propter l. Tabularum 2. & §. 1. ff. de test. quemadmodum aper. II. Quia iniusti testamenti sæpenumerò in iure fit mentio, ut in tot. tit. de iniusto, rupt. & irrit. & alibi passim. III. Quia etiam iniustum testamentum est testamentum, quemadmodum iniusta uxor est uxor, l. si uxor. 13. ff. ad l. Iul. de adult. licet illud non iustum sit testamentum, & hæc non iusta uxor. Vult. ad tit. inst. de test. ordin. pag. mihi 86. IV. Quia vitium in iniusto testamento non incurrit in intrinsecam testamenti solennitatem, sed in cætera, quæ extrinsecus ad ordinanda testamenta desiderantur. l. inter 30. ff. de liber. & posth. Est enim in quo solennitates à legibus requisitæ non sunt observatæ l. 1. in princ. de iniust. irrit. V. Vel. ad rubr. n. 2. Quibus mod. test. infirm. non tamen caret institutione. Itaque non est propriè iniustum, hoc est, pugnans cum iure solenni testamentorum; quanquam abusive iniustum quoque dicitur, l. 3. §. 2. ff. Quibus mod. test. infirm. V. Vel. in d. rubr. Solennitates enim illæ extrinsecæ non sunt de substantia testamenti in genere considerari, cum non requirantur in omnibus testamenti speciebus, ut in testamento ad pias causas, militis, rusticano, inter libe-
ros &c.

ros, &c. Denique quia hodiè & peregrinorum testam-
entum à Friderico II. confirmatum est, §. omnes
peregrini Auth. de statu & consuet. & Auth. omnes C.
com. de success. Nec nos avocare ab hac sententia de-
bet, quod Modestinus in d. l. i. dicit, testamenta esse
iustam sententiam: ibi enim tantum speciem testa-
menti, nempe testamentum iustum, non autem ge-
nus, definivit: qui non de omni testamento, sed de iu-
sto duntaxat dicturus erat, quale tantum à civibus Ro-
manis condebatur. Vult, ad d. tit. de ordin. test. pag. 86.

Quæstio XII.

*An filiusfam. possit testari de bonis adventitijs,
quorum ususfructus ad patrem non pertinet?*

Et hic in eorum secedimus castra, qui affirmant.
I. Qui enim alieno iuri subiecti sunt, testamenti faci-
endi ius non habent, nisi in casibus ipsis iure publico
concessis, & legibus permisis, ut est in princ. Inst. Qui-
bus non est perm. fac. testam. At lex filiisfam. tan-
tum concessit, ut de Castrensibus, & quasi Castrensi-
bus testari possent, d. princ. §. fin. de testam. milit. l. fin.
C. de inoffic. test. De aliis igitur nequaquam poterit
disponere. Hinc etiam præter alios filiosfamiliás, qui
castrense peculium, vel quasi castrense habent, si quis
alius testamentum fecerit, inutile est, d. princ. II. Quia
l. 12. tab. dicit. Paterfamiliás uti super familia, pecu-
niæque sua legasit, ita ius esto. Ius ergò testandi non
nisi patribusfam. à legibus concessam est. Denique
hanc sententiam manifestò confirmat, l. pen. C. qui tes-
tam. fac. poss. ubi expressè dicitur, quòd filiisfam. ne de
iis quidem bonis testamentum facere possint, quæ pa-
rentibus acquiri non possunt. Et hæc sententia com-
munis est, quam amplectitur, Schneid. tit. Quibus non
est perm. fac. test. n. 11. Vgl. Myns. & Vult. ibid. & Du-
ar. ibid. cum Don. lib. 6. com. c. 5. Dissentit. Vaud. lib. 1.
variar. resol. q. 1. cui nihil patrocinator Nov. 117. c. 1. §.
I. nec enim loquitur de dispositione testamentaria,

sed administrativa, quod evincit. I. ipse textus graecus, qui non habet *dicere*, quæ vox ad testamentum refertur, sed *docere*, quod administrare significat. II. Demonstrant idem illa verba: *Si vero etate minores sint, per quem perspexerit testator, aut donator, hæc gubernentur.* Quæ verba non sunt nisi agentium inter vivos, ut præsertim apparet ex verbo: *Gubernentur*, ut d. Nov. explicat & exaudit Don. d. lib. 6. c. 5. & VVef. in §. 1. inst. Quibus non est perm. fac. test. n. 2. & 3. ubi eodem modo intelligit l. ult. §. filii C. de bon. quæ liber. Sed ex illa pleriq; argumentantur à contrario sensu; quod argumentum non valere, si leges sint in contrarium, manifestum est. Vult. ad d. tit. 156. pag. Huic autem opinioni contradicit d. l. penult.

Quæstio XIII.

Utrum filius familiæ permittente patre de bonis adventitijs, in quibus patri iuris in testamento ad pias causas verè testari possit?

Aff: ut sentiunt. VVef. in princ. inst. ad h. t. n. 7. & ibid. Schn. n. 11. in fin. Bart. & Bald. in l. 1. C. de SS. EE. & pluribus, Tiraq. 17. privil. piæ causæ. Quia testamentum ad pias causas est res spiritualis, quæ iuris civilis dispositioni subiectum non est, c. relatum 11. in verbis: non secundum leges extra de testam. c. licet de sepult. in 6. quâ constitutione derogatur iuri civili, quia permittit iudicare, id est. testari pro anima, si consentiat pater, ut eam allegat VVef. in d. pr. n. 7. & Duar. sub tit. qui test. fac. post. Dissentit Valquius de success. lib. 3. §. 22. n. 8. ubi putat d. c. licet tantum loqui de donatione causa mortis: filius autem familiæ causa mortis extra testamentum, & ab intestato donare potest, ut docet Borch. ad princ. inst. Quibus non est perm. fac. test. Sed illud cap. licet non posse accipi de donatione causa mortis, innuunt illa verba: *Nisi peculium castrense aut quasi habeat*: Hæc enim non donari tantum, sed & testamento relinquere possunt. Loquitur igitur etiam de

testamento, præsertim cum Pontifex utatur verbo: *Judicare*, quod non donare, sed testari significat. c. 1. in pinc. de prohib. feud. alien. der Frideric. 1. & § donare. Qual. feud. ol.

Quæstio XIV.

An filius familiæ maritus testari possit de bonis adventitijs, in quibus patri nihil iuris?

Nos verius putamus, nedum quidem filiosfam. vel filiasfam. testamenti faciorem iure esse concessam. Nam ob patriam potestatem ipsis interdictum est testamentum facere, ut patet ex d. pr. inst. Quib. non est permiss. fac. testa. Sed hæc non extinguitur per nuptias filiosfamiliæ, aut filiasfam. cum nuptiæ nunquam in iure nostro referantur inter modos, quibus patria potestas solvitur l. viduæ 18. C. de nupt. l. 5. C. de condit. inster. Durante igitur causa prohibitionis, durabit etiam ipsa prohibitio, & ita communiter sentiunt Dd. & Thesaurus decif. 150. ubi sub n. 8. testatur, Senatnm Pedamontanum eiusmodi testamentum invalidum pronunciasse & monstrat Dn. Nicol. Reusn. p. 2. c. 23. n. 24. & seqq. in tract. de iur. testam. Nec hoc etiam iure Saxon. immutatum est, quia nec illo per nuptias filius, aut filia exit patriam potestatem, quamvis nonnulli contra sentiant præsertim quando separatim à patre liberis habitare conceditur per art. 11. & 13. lib. 1. sandr. ubi Zobel & ad art. 45. lib. 3. 1. Constat enim, quod separatio ista liberorum à mensa & domo patris etiam in foro Sax. non habeatur pro vera emancipatione, nisi facta sit coram iudice competente per art. 19. sandr. lib. 2. Reinhard. differ. 31. p. 6. 2. Quia separatio ista tantum hoc operatur, ne pater retineat usufructum in bonis adventitijs filiosfam. præsertim mariti, & leotism iam habitantis: In cæteris autem omnibus durat patria potestas per d. art. 11. & 13. ubi gl. n. 20. Nec obstant d. art. 11. & 13. non enim loquuntur de emancipatione liberorum, sed tantum de separatione bonorum, ut docet Dn. Reusn. d. p. 2. c. 23. n. 26. in fin.

Quæstio.

Quæstio XV.

Numme uxor matrisfamilias de suis bonis testari queat?

Annuius. I. Quia mortis causa donare potest etiam sine presentia. & consensu mariti, l. velles 6. ubi Bald. C. de revoc. donat. VVcl. in *me*, n. 13, h. t. fol. 619. lit. B. II. Quia l. 1. C. de SS. EE. indistinctè dicit, quod hominibus debeat esse liber stylus, & licitum, quod iterum non redit, arbitrium: Sub vocabulo autem *Hominis* contineri etiam fœminam, plus quàm manifestum est, ut satis docuerunt etiam Dd. ad l. 1. ff. de V. S. III. Idem manifestè probat l. 5. ff. Qui test. fac. poss. IV. Huc optimè facit constit. Elect. 15. p. 2. Tandem licet citra mariti consensum alienare & contrahere uxor nequeat secundum art. 31. lib. 1. testamentum tamen facere non prohibetur, cum d. art. 31. non sit extendendus ad ultimam voluntatem, l. 20. ff. de V. S. cum tantùm loquatur de actibus inter vivos, ut patet ex vocabulo, *Vergeb.* VVcl. d. pag. 619.

Quæstio XVI.

An damnati ad mortem iure civili testari valeant?

Quemadmodum olim non potuerunt, ita etiam num non posse putamus, I. Quia ius testandi non competit, nisi statum habentibus, hoc est, civibus Romanis & liberis hominibus: Est enim iuris publici l. 3. h. t. At damnati ad mortem statim amittunt omnem civitatem & libertatem, & fiunt servi pœnæ, hoc est, sui supplicii, cui in perpetuum addicti manent l. qui ultimo 29. l. quod statum, 12. l. 23. l. 34. ff. de pœn. l. 1. & 10. C. de pœn. l. 8. C. de sent. pass. Et quamvis hodiè damnati ad mortem non amittant libertatem, Nov. 22. §. deportati, & Auth. sed hodiè C. de donat. inter vir. & uxor. amittunt tamen civitatem, cum id nullibi reperitur correctum, l. præcipimus, C. de appellat. II. Quia

Quia damnati non habent bona, de quibus testari possunt. Olim enim eorum bona indistincte fisco applicabantur, l. 2. §. 6. & tot. tit. C. de bon. damn. hodie tam demum, si neque liberi, neque parentes extant; quibus, si extant, bona eorum per leges adiudicantur, quo ipso simul damnatis liberam testandi facultatem adiungunt, Auth. bona damnatorum, C. de bon. damn. & Nov. 19. c. 12. Don. lib. 6. c. 16. pag. 42. circa fin. Contrarium multi sentiunt, quaram sententia probata est per consuetudinem. Elect. 6. p. 7. ubi dicitur: *Dasß die jenigen / so auch gleich in Todes straff verdammet vnd verurtheilet / ihrer Güter halben / vnd von al. em deme / so sie nach ihrem Tode verlassen werden / Testament machen / vnd in ander wege durch beständige letzte Willen kräftige Verordnung vffrichten mögen / jedoch wollen wir damit nicht gemeynet / sondern aufgeschloßen haben / wann die Vberhäter nicht allem zum Tode / sondern auch in confiscation aller ihrer Güter / verdammet werden.*

Quæstio XVII.

An damnatorum ad pias causas testamentum valeat, controversi iuris est?

Nos affirmamus, ducentes I. argumentum à militia ad pias causas, quod in iure validum. Bart. & alii in l. 1. C. de SS. EE. Rigor enim iuris civilis remissus est in testamento militis damnati ad mortem. l. 6. §. 6. de in iust. & irr. fac. Cur igitur non etiam in testamento ad pias causas, cum utrumque non iuris civilis, sed gentium censetur, c. cum eses, & c. reiatum extra testam. II. Quia testamentum ad pias causas concernit res spirituales, in quibus ius civile, non a deo attenditur, & ita cum aliis tenet Dn. Reusn. d. p. 2. c. 38. n. 5.

Quæstio XVIII.

An quis etiam testari possit de rebus alienis? N.

I. Per l. conficiuntur §. si post. ff. de iur. Codicill. l. cum pater 77. §. mando ff. de leg. 2. II. Quia hereditas ius est l. 24. de V. S. & l. 62. de R. 1. Iam, nempe plus iuris in alium, videlicet heredem institutum transferre

C

ferre

ferre potest, quam ipse habet, l. nemo 55. ff. de R. I. Nihil autem iuris testator habet in re aliena, ut patet. Denique si testator aliquem heredem instituere posset in re aliena, videretur alii, nempe donatio ipsius rei aliena, testamentum condere posse: Atqui nemo alteri testamentum rectè facit, præterquam pater filio suo impuberi, ut est in tit. de pupill. substituit. V. Vel. in *uz*, n. 9. ff. Qui test. fac. poss.

Quæstio XIX.

An numerus septem testium sit de essentiâ testamenti?

Negantibus subscribimus, ponentes numerum septem testium in omni testamento sive scriptum sit, sive nuncupativum, tantum probationis causa requiri & adhiberi. Per l. 12. verl. non ad iuris solemnitatem, C. de testam. l. fin. v. lex etenim C. de fideicom. II. Quia secundum ius naturale tota substantia testamenti consistit in suprema hominis voluntate, l. 1. C. de SS. EE. Barr. in l. Aristo. 46. ff. man. testam. quorum sequitur Rom. sing. 55. & 79. & Tiraq. in tract. de priv. piæ causæ priv. 50. III. Quia ubicunque requiruntur testes, id tantum sit probationis ergo, ne invidiis & fraudibus locus relinquatur, l. curent ff. de test. Denique quia si testes essent de substantia essentiali testamenti, nunquam sine 7. testibus valeret; nec numerus septenarius vel lege, vel statuto, aut contractu dine minui, & coarctari posset; quod tamen fieri posse nullus dubito. Gail. 2. obs. 123. Vult. ad tit. de ordin. testam. pag. 119. Dissentit Treutl. vol. 2. disput. 10. ch. 5.

Quæstio XX.

An in testamento tempore pestis facto etiam requirantur septem testes: an pauciores sufficiant?

Prius asserimus. I. propter l. 8. C. de testam. ubi non numerus testium remittitur, sed conventio, seu congregatio testium, si alter ad alterum propter contagio-

tagionem accedere nolit. *II.* Quia polluti peste sibi
 imputare debent, quod non sani, & in sano loco testa-
 ti fuerint: quippe cum peste imminente potuerint ve-
 rissimiliter cogitare, se peste grassante tantum nume-
 rum testium non facile inventurum, arg. d.l. si quis do-
 num. §. his subiunge. ff. loca. *III.* Quin plures specia-
 litates non debent concurrere in eodem subiecto; quod
 fieret, si quis nec convocatis, nec etiam omnibus, qui
 in iure requiruntur, testibus, testari posset, contra d. l.
 8. ubi tantum congregatio remittitur, quæ remissio ad
 alia non extendenda. Huic tamen legali sententiæ de-
 rogarum est hodie per Constit. Elect. 4. p. 3. ubi ex-
 pressè dicitur, quod testamentum tempore pestis cor-
 ram duobus, vel tribus testibus factum valeat, ut alias
 etiam communiter sentiunt Dd. ut Bart. in l. naturali-
 ter ff. de usucap. Mynf. cent. 1. obs. 96. ubi dicit, ita in Ca-
 mera esse pronunciatum. Gail. 2. obs. 118. n. 18. cum ibi
 allegatis VVel. in *u. p.* n. 10. ff. qui testam. fac. poss.
 Schneid. ad tit. de ordin. test. sub rubr. de solenni testa-
 mento, n. 16. Vultei. ad d. t. pag. mihi 120. Et ita hic pro-
 nunciari, apparet ex illustri questione 20. Magn. viri
 Dn. Virgillii Pingizeti Præcept. mei plurimum colendi.

Questio XXI.

*An testes etiam alio signo, quam annulo xaxa
 aliqua habente signare possint?*

Negamus per l. 22. §. 5. ff. Qui test. fac. Et hanc
 esse mentem d. §. 5. apparet ex his: *I.* Quia dubita-
 tum fuit, an annulo, an verò etiam alio signo testes si-
 gnare possent; & Vlp. hanc litem dirimit, statuens
 tantum annulo *xaxa* habente, testamentum signa-
 ri posse, Quæ verba sunt exclusiva. Licet autem non
 nulli ibi legant Negativè, ut Hottom. ad §. 2. en. 5. h. t.
 Et lib. 1. obs. 20. Et VVel. ad §. 3. lit. R. eod. tamen cor-
 rectio illa periculosa est, cum legem corrigere non sit
 interpretis, sed legum conditoris, ut propterea meri-
 to correctio illa sit à Cuiac. lib. 14. c. 11. & à Robert. 1.

C 2

recep.

recept. lect. c. 21. sit reprobata, cum quibus consentit
Dn. Fom. in disp. inst. 1. 4. th. 5. lit. E. in not. II. Quia
in d. §. 5. dicitur, quod varie homines signent, ut igitur
varietas illa, quæ incertitudinem parit, a testamen-
to absit, ut abesse debet, statuit Vlpianus, tantum an-
ulo fieri posse ob signationem testamenti.

Questio XXII.

*Possuntne etiamnum hodie milites sine ulla solenni-
tate & ullis testibus testari?*

Negent alij, nos negantibus repugnabimus. I.
Per princ. in 3. de milit. testam. & tot. tit. ff. de test. milit.
II. Quia testamentum militis est iuris gentium, l. 13.
§. 2. ff. de milit. test. Hoc autem iure in testamentis non
requiruntur testes arg. §. sed cum paulatim inst. de or-
din. testam. & d. pr. Tandem quia adhuc militans ratio-
nes, propter quas olim Romani milites fuerunt liberi à
stricta iuris civilis testandi ratione, nimirum, imperi-
ria, & periculum. Itaque neque nostris militi-
bus ius illud erit adimendum.

Πάρεργον Feudale.

*Feuda neq; ab exordio mundi, & pri-
mâ monarchiâ: neq; à Gallorum soldurijs: neq; à ve-
terum Romanorum clientelis, militijs, hominibus, fun-
dis limitaneis, aut prædijs stipendiarijs extiterunt; sed
à Longobardis suam ducunt originem, ut docent Andr-
de Ifern: auriga Feudistarum in prælud: Feud: n. 41.
Ius: in præl: feud. n. 1. Iul: Clar: lib. 4. recept: sent: §.
feudum 9. 1. Duar: c. 3. de feud: Donell: lib. 1. commen-
tar: c. 11. v. 30. pag. 26. VVes: in præm: feud: & c. 3. Goc-
d: disp: feud. 1. th. 5. Fach: lib. 7. controv: c. 7. & Co-
ler: In oratione de process: & utilit: Iuris Sax: statim
post princ.*

F I N I S.

01 A 6518

ULB Halle
002 937 514

3

VD 17

2/10 ✓

Main body of handwritten text in a Gothic script, arranged in approximately 25 lines. The text is dense and appears to be a liturgical or scholarly work.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including a large initial 'W' and several lines of smaller text.

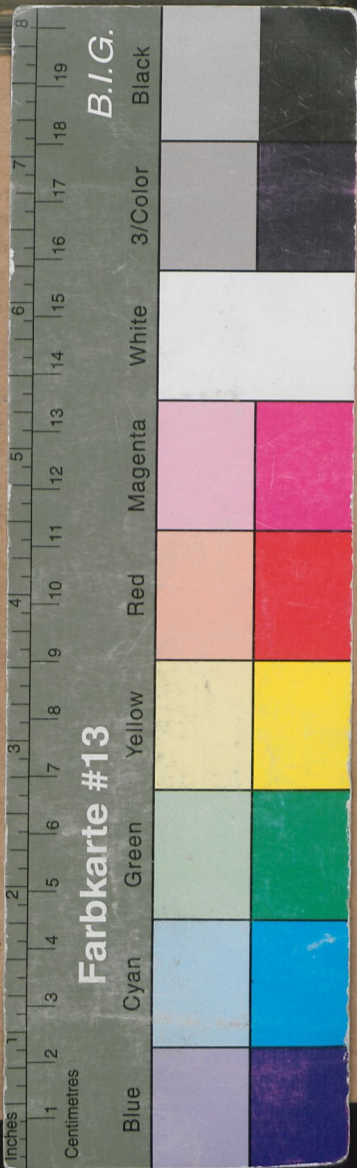
Handwritten marginal notes at the bottom left of the page, including a large initial 'B' and several lines of smaller text.

Small handwritten numbers or symbols in the right margin, possibly indicating folio or line numbers.

A vertical red and blue line or scribble in the right margin, possibly a decorative element or a correction mark.

XXX.

DISPUTATIO IURIDICA
De
TESTAMENTA-
RIA HEREDITATE CER-
TIS QVIBVSDAM QVAESTIO-
NIBVS EXPLICATA:
Quam
C. D. & A. C.
*Permissu & auctoritate Nobiliss. atq. Ampliss.
Facultatis Iuridicae in inclytâ Ienen-*
sium Academiâ,
SUB PRAESIDIO
Clarissimi & Doctissimi Viri
DN. IACOBI CRAMERI
I. V. CANDID.
Ventilandam proponit
IOHANNES MULLER
CIZENSIS.
Ad diem 19. Augusti: hora & loco consuetis.
J E N A E
Ex Calcographéo Tobia Steinmanni,
Anno c1o 1o ciii.